

**СТРАТЕГІЯ
розвитку Херсонської області
на період до 2020 року**

Стратегічна ціль А. Розвиток та збереження населення

Стратегічна ціль В. Забезпечення місцевого економічного розвитку

Стратегічна ціль С. Екологічна безпека та ресурсозбереження

Забезпечення екологічної сталості та ресурсозбереження є основою сучасного господарювання. І хоч у структурі економіки області майже немає підприємств, які становлять пряму загрозу стану навколишнього середовища, вона має велику кількість суб'єктів господарювання, діяльність яких безпосередньо пов'язана з використанням природних ресурсів.

Херсонщина є постачальником водних ресурсів для інших територій: для Миколаївської області – водозабір потужністю 280 тис. м³/добу в районі села Нікольське Херсонської області та водовід «Дніпро-Миколаїв»; для Автономної Республіки Крим – Північно-Кримська зрошувальна система. Це, в свою чергу, посилює рівень відповідальності за стан навколишнього середовища, особливо ґрунтів та водних об'єктів.

Територія Херсонщини має високу ступінь розораності земель сільськогосподарського призначення, що, з огляду на зростаючий попит на харчові продукти на міжнародному ринку, потребує впровадження суворого контролю за використанням земельних ресурсів.

Разом з тим, через обмеженість власних енергетичних ресурсів з невідновлювальних джерел енергії, а також способів їх транспортування, необхідно уважніше ставитися до використання наявних на території області відновлюваних джерел енергії.

Усвідомлення відповідальності за збереження та розвиток природних багатств – земельних, водних, енергетичних ресурсів – є основою для досягнення цієї стратегічної цілі.

Останніми роками накопичилася значна кількість нерозв'язаних проблем, які потребують нагального реагування:

у сфері екологічного стану Дніпра, прибережних вод Азовського і Чорного морів на території Херсонської області, забезпечення балансу водних ресурсів:

- на території області система моніторингу за станом Дніпра перебуває на низькому рівні, що також є причиною втрати біологічних ресурсів;

- наявність джерел неочищених стоків, що потрапляють у р. Дніпро, Каховське водосховище, Чорне та Азовське море; відсутня єдина схема очищення стоків у Херсонській області;

- відсутнє комплексне управління станом прибережних смуг та укріплення берегів;

- скорочення біологічних ресурсів Дніпра, Чорного та Азовського морів не менше ніж на 50%;

- неналежним чином здійснюється контроль за використанням водних ресурсів;

- замуленість водних об'єктів пониззя Дніпра, що скорочує кількість природних джерел його наповнення;

- відсутній доступ частини населення Херсонської області до водозаборів питної води;

у сфері збереження земельних ресурсів:

- найвища в Україні розораність земель;

- розпайовано малопродуктивні землі, які можна було б використати під заліснення, тощо;

- відсутня дієва система консультування сільгосптоваровиробників щодо поводження із землями сільськогосподарського призначення;

- відсутні інструменти підтримки інфраструктури забезпечення збереження родючості ґрунтів: систем зрошення, лісосмуг, внутрішніх доріг;

у сфері енергетичної безпеки:

– відсутня система управління енергетичними ресурсами в Херсонській області;
– низький рівень використання відновлюваних джерел енергії у виробництві, бюджетній сфері;

– відсутня систематична переробка сільгосппродукції на джерела енергії;

– недостатня забезпеченість енергетичними ресурсами деяких районів області;

у сфері розвитку загальнонаціональної екомережі:

– не завершено формування національної екологічної мережі Херсонської області відповідно до вимог законів України «Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000–2015 роки» та «Про екологічну мережу України».

Стратегічна ціль С. Ресурсозбереження та екологічна безпека				
Операційна ціль С.1	Операційна ціль С.2	Операційна ціль С.3	Операційна ціль С.4	Операційна ціль С.5
Забезпечення загально-національних та регіональних інтересів у сфері захисту довкілля	Збалансовані, екологічно безпечні водні ресурси	Збережений потенціал земельних ресурсів	Поліпшення управління відходами	Енергетично безпечна територія

Характеристика Стратегічних цілей:

Стратегічна ціль С. Ресурсозбереження та екологічна безпека	
Операційні цілі	Завдання
С.1. Забезпечення загальнонаціональних та регіональних інтересів у сфері захисту довкілля	С.1.1. Забезпечити дотримання міжнародних стандартів екологічного поводження на території Херсонської області. С.1.2. Формування екологічної мережі на території області. С.1.3. <u>Сприяння збереженню й відновленню біологічного, ландшафтного різноманіття та об'єктів ПЗФ області.</u> С.1.4. Поліпшення стану рекреаційних зон та водних об'єктів. С.1.5. <u>Збереження лісів і зелених насаджень у населених пунктах області.</u> С.1.6. <u>Підвищення рівня якості екологічного управління та моніторингу.</u> С.1.7. <u>Формування екологічної культури мешканців області, забезпечення участі громадськості у розв'язанні екологічних проблем</u>
С.2. Збалансовані, екологічно безпечні водні ресурси та скорочення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря.	С.2.1. Створити та забезпечити функціонування системи моніторингу за станом водних об'єктів. С.2.2. Забезпечити очищення стічних вод у басейні р. Дніпра, акваторії Азовського, Чорного морів. С.2.3. Забезпечити моніторинг та своєчасне реагування на стан берегів водних об'єктів. С.2.4. Забезпечити відтворення біологічних ресурсів. С.2.5. Забезпечити скорочення підтоплення на території області. С.2.6. Забезпечити доступ до джерел питної води усім територіальним громадам. С.2.7. <u>Впровадження технологій зі скорочення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, в тому числі від автотранспорту</u>
С.3. Збережений потенціал земельних ресурсів	С.3.1. Забезпечити дієве інформування та контроль за ощадливим використанням земельних ресурсів. С.3.2. Забезпечити збереження земельних ресурсів через

	природоохоронні заходи <u>С.3.3. Збереження родючості ґрунтів</u>
С.4. Покращення управління відходами	С.4.1. Поліпшити збір та утилізацію ТПВ. С.4.2. Сприяти зменшенню обсягів утворення ТПВ через організацію інформування населення <u>С.4.3. Збільшення обсягів утилізації (знешкодження) промислових та небезпечних відходів .</u> <u>С. 4.3.1. Повне очищення області від невідомих, непридатних та заборонених до використання хімічних засобів захисту рослин (відходів пестицидів)</u>
С.5. Енергетично безпечна територія	С.5.1 Створити систему управління енергетичними ресурсами в Херсонській області. С.5.2. Забезпечити розвиток виробництва енергії з відновлюваних джерел. С.5.3. Забезпечити рівний доступ до енергетичних ресурсів усім територіальним громадам області. С.5.4. Реалізувати пілотні проекти з енергоощадності та забезпечити моніторинг ефективності, поширення інформації

Операційна ціль С.1. Забезпечення загальнонаціональних та регіональних інтересів у сфері захисту довкілля на території Херсонщини

Херсонська область, розташована у дельті найбільшої в Європі річки, по берегах водосховища і двох морів, має місію захисту та збереження природних багатств національного й міжнародного значення. Світова спільнота оцінює дельти великих річок як неоціненні природні фільтри, які забезпечують збереження екосистем.

Незважаючи на те, що на території області є незначна кількість підприємств, що безпосередньо впливають на довкілля, екологи виокремлюють проблеми, пов'язані з необхідністю будувати та підтримувати екомережу за умов чинної системи розселення та з урахуванням активної експлуатації природних ресурсів для туристичної та сільськогосподарської сфери. Область, яка обирає еко-функціонування, завершує формування об'єктів загальнонаціональної екомережі, забезпечує підвищення екологічної свідомості населення, впроваджує систему екологічного моніторингу. Визначення такої операційної цілі передбачає якнайширше залучення навчальних, наукових установ до цього процесу, оскільки широкий спектр туристично-рекреаційних послуг, які надає Херсонщина, може бути конкурентоспроможним саме за умов дотримання екологічних стандартів.

Очікувані результати:

- сформовано систему екологічного моніторингу;
- збільшено кількість об'єктів інфраструктури для підтримки екологічної поведінки мешканців та формування здорового способу життя;
- припинено втрати біо- та ландшафтного різноманіття;
- сформовано цілісну та репрезентативну екомережу;
- забезпечено належний рівень утримання існуючих та створення нових об'єктів ПЗФ;
- підвищено екологічну культуру населення.

Індикатори досягнення цілі:

- поінформовано про екологічне поведіння громадян, %;
- завершено виконання завдань формування національної екомережі на території Херсонської області, %;
- кількість екологічних навчальних курсів у програмах шкільних та вищих навчальних закладів;
- кількість студентів, які мають доступ до навчальних екологічних програм.

Завдання	Сфери реалізації проектів
С.1.1. Забезпечити дотримання міжнародних стандартів	Впровадження міжнародних стандартів у сфері екологічного поведіння: ISO 22004:2014, стандарту

екологічного поводження на території Херсонської області	ISO 15392 2014 тощо. Створення системи екологічного моніторингу. Інформаційно-просвітницька кампанія з формування екологічної культури. Розвиток екологічного інформування
С.1.2. Формування екологічної мережі на території області	Херсонщина в системі національної екомережі. Національний природний парк «Нижньодніпровський». Національний природний парк «Кам'янська січ». Підтримка заповідних територій Херсонщини; створення та виділення меж об'єктів ПЗФ області в натурі – національних парків, біосферних заповідників
С.1.3. <u>Сприяння збереженню й відновленню біологічного, ландшафтного різноманіття та об'єктів ПЗФ області</u>	<u>Створення нових та розширення території діючих об'єктів ПЗФ.</u> <u>Збільшення площі зелених насаджень на території області.</u> <u>Поліпшення стану природоохоронних територій</u>
С.1.4. <u>Поліпшення стану рекреаційних зон та водних об'єктів</u>	<u>Розробити заходи з розвитку рекреаційно-курортних територій Херсонської області.</u> <u>Дослідження екологічного стану рекреаційних зон та водойм.</u> <u>Створення водоохоронних зон.</u> <u>Розчищення гирл малих річок та джерел.</u> <u>Розроблення та впровадження заходів щодо поліпшення екологічного стану р. Дніпра та малих річок.</u> <u>Використання рекреаційного потенціалу територій та об'єктів природно-заповідного фонду</u>
С.1.5. <u>Збереження лісів і зелених насаджень у населених пунктах області</u>	<u>Проведення інвентаризації зелених насаджень в населених пунктах області.</u> <u>Збільшення площі зелених насаджень в населених пунктах області, створення лісових насаджень.</u> <u>Ландшафтна реконструкція наявних об'єктів зелених насаджень</u>
С.1.6. <u>Підвищення рівня якості екологічного управління та моніторингу</u>	<u>Розбудова системи екологічного моніторингу за станом довкілля.</u> <u>Організація співпраці між суб'єктами моніторингу довкілля.</u> <u>Розгалуження системи спостережних пунктів за забрудненням довкілля.</u> <u>Розроблення систем та запровадження on-line моніторингу стану повітряного простору в регіонах високого промислового навантаження.</u> <u>Оснащення існуючих пунктів моніторингу сучасними приладами спостереження та фіксування даних.</u> <u>Впровадження ефективної системи нормативно-правового регулювання у сфері охорони довкілля та екологічної безпеки.</u> <u>Розроблення та впровадження Комплексної регіональної програми (стратегії) екологічної безпеки та збалансованого розвитку Херсонської області на 2016 – 2020 роки</u>
С.1.7. <u>Формування екологічної культури мешканців області, забезпечення участі громадськості у розв'язанні екологічних проблем</u>	<u>Розробка та впровадження концепції екологічної освіти та освіти для збалансованого розвитку в шкільних та вищих навчальних закладах.</u> <u>Проведення семінарів тренінгів для представників органів місцевого самоврядування та бізнесу щодо питань охорони навколишнього середовища, енергетичної ефективності та</u>

	<u>збалансованого розвитку.</u> <u>Залучення громадськості в процес прийняття рішень з питань, що стосуються довкілля.</u> <u>Організація та проведення масових природоохоронних заходів і акцій з метою популяризації знань про необхідність охорони та збереження довкілля на засадах збалансованого розвитку.</u> <u>Розроблення, видання та поширення поліграфічної продукції з питань охорони та відновлення довкілля</u>
--	---

Операційна ціль С.2. Збалансовані, екологічно безпечні водні ресурси та скорочення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря.

Високий рівень відповідальності території як постачальника водних ресурсів для інших територій, вплив цього стратегічно важливого ресурсу на діяльність суб'єктів господарювання передбачає впровадження багаторівневого моніторингу та управління водними ресурсами на території Херсонської області. Оскільки на стан водних ресурсів впливають антропогенні, техногенні чинники та природні зміни середовища, відповідним чином пропонується побудувати роботу на досягнення результату для скорочення скидів населених пунктів, збалансування використання водних ресурсів у сфері найбільшого застосування – АПК, і скорочення негативних впливів від порушення водного балансу та збереження, укріплення берегової смуги. Також важливим чинником впливу є розвиток біологічних ресурсів водних об'єктів.

Очікувані результати:

- розроблено та впроваджується система захисту водних ресурсів від вичерпання та забруднення;
- зменшено підтоплення територій області;
- відновлено гідрологічний режим річок та водойм області;
- встановлено водоохоронні зони та прибережні захисні смуги.

Індикатори досягнення цілі:

- якість питної води, %;
- якість очищення стічних вод населених пунктів, %;
- зменшення обсягів використання та забору води, %
- очищення площі водних об'єктів від замулення, % від загальної площі, яка потребує очищення;
- темп зменшення скидання обсягів забруднених зворотних вод у поверхневі водні об'єкти шляхом будівництва й реконструкції очисних станцій, % до попереднього року.

Завдання	Сфери реалізації проектів
С.2.1. Створити та забезпечити функціонування системи моніторингу за станом водних об'єктів	Система моніторингу за станом гідрологічного балансу водних об'єктів та інформування громадян. База даних користувачів водними ресурсами Херсонської області та контроль за дотриманням лімітів. Відновлення гідрологічного режиму річок та водойм області. Створення умов для ефективного землекористування на основі інноваційних технологій зрошення
С.2.2. Забезпечити очищення стічних вод в басейні р. Дніпро, акваторії Азовського, Чорного морів	Упорядкування споруд водовідведення на р. Дніпро та Каховському водосховищі. Упорядкування споруд водовідведення на узбережжях Чорного та Азовського морів. Стимулювання використання новітніх технологій з водовідведення. <u>Будівництво підприємствами локальних очисних споруд.</u> <u>Проведення робіт, пов'язаних з поліпшенням технічного стану</u>

	<u>та благоустрою водойм.</u> <u>Впровадження новітніх технологій водопідготовки.</u> <u>Відновлення, охорона та раціональне використання джерел питного водопостачання.</u> <u>Розвиток водопровідно-каналізаційного господарства, підвищення ефективності та надійності його функціонування.</u> <u>Будівництво та реконструкція каналізаційних очисних споруд.</u> <u>Захист джерел питного водопостачання від шкідливого впливу суб'єктів господарювання та об'єктів, що створюють загрозу забруднення вод.</u> <u>Реалізація громадських ініціатив з очищення струмків та малих річок у рамках підготовки до проведення екологічних фестивалів, виставок, свят.</u> <u>Розчищення та врегулювання русел річок і водойм.</u>
С.2.3. Забезпечити моніторинг та своєчасне реагування на стан берегів водних об'єктів	Укріплення берегів Каховського водосховища. Укріплення берегів Дніпро-Бузького лиману. Укріплення берегів узбережжя Азовського, Чорного морів. Збільшення площі встановлених водоохоронних зон та прибережних захисних смуг
С.2.4. Забезпечити відтворення біологічних ресурсів	Підтримка приватних ініціатив з розвитку «Аквакультури». Інституційна та інформаційна підтримка розвитку кластеру Аквакультури. Створення комунального підприємства з визначеною потужністю для відновлення рибних запасів
С.2.5. Забезпечити скорочення підтоплення на території області	Запобігання підтопленню в районах Херсонської області. <u>Здійснення протипаводкових заходів та відновлення гідрологічного режиму річок.</u> <u>Заліснення та засадження кущами берегів річок.</u> <u>Підтримка альтернативних підходів до рекультивації земель та введення їх в оборот.</u>
С.2.6. Забезпечити доступ до джерел питної води усім територіальним громадам області	Забезпечення питною водою населених пунктів області, які мають привізне водопостачання. Стимулювання використання новітніх технологій водопідготовки
<u>С.2.7. Впровадження технологій по скороченню викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, в тому числі від автотранспорту</u>	<u>Створення газозовловлювальних установок і пристроїв для технологічних систем та вентиляції.</u> <u>Розроблення технологічного устаткування для нейтралізації вихлопів двигунів внутрішнього згоряння.</u> <u>Перехід на газоподібне паливо, виключення етилованого бензину, використання нейтралізаторів токсичних вихлопів.</u> <u>Впровадження обладнання для допалювання та очищення газів від котелень та інших нагрівальних печей.</u> <u>Розроблення і впровадження комбінованих методів для зменшення викидів окисів азоту й сірки від котлоагрегатів.</u> <u>Здійснення переходу на використання видів палива з меншим вмістом вуглецю, відновні й альтернативні джерела енергії, підвищення енергоефективності.</u> <u>Створення методично-інформаційних центрів з впровадження новітніх технологій і методів, спрямованих на зменшення обсягу викидів парникових газів.</u> <u>Проведення реконструкції об'єктів тепло- й водопостачання за рахунок впровадження сучасних технологій з енергоощадності.</u>

Операційна ціль С.3. Збережений потенціал земельних ресурсів

Неоцінним скарбом Херсонщини є земельні ресурси. Особливістю їх використання в умовах поступового формування нових відносин в АПК є значна кількість власників, використання земель на умовах оренди, низький рівень агрономічної культури значної кількості суб'єктів господарювання. Крім того, зменшився доступ до підтримувальних ресурсів – хімічних, органічних добрив, природних захисних смуг. Передбачається впровадження активного супроводження процесів в АПК, у тому числі наукового, інституціонального, з метою недопущення зниження родючості ґрунтів сільськогосподарського призначення.

Очікувані результати:

- збережено та забезпечено розвиток інфраструктури використання та захисту земель (лісосмуг, господарських доріг, мереж зрошення);
- суб'єкти господарювання поінформовані про ощадливе використання земель;
- стабілізовано стан родючості ґрунтів;
- розширено землі під органічним землеробством.

Індикатори досягнення цілі:

- площа лісосмуг;
- площа земель під органічним землеробством;
- кількість інформаційних центрів з використання земельних ресурсів;
- кількість поінформованих суб'єктів господарювання.

Завдання	Сфери реалізації проектів
С.3.1. Забезпечити дієве інформування та контроль за ощадливим використанням земельних ресурсів	Інвентаризація та моніторинг стану лісосмуг, їх відновлення. Консультаційний центр з використання земельних ресурсів. Розроблення та впровадження технологічного забезпечення збереження родючості ґрунтів
С.3.2. Забезпечити збереження земельних ресурсів через природоохоронні заходи	Збереження земель через заліснення та залуження. Впровадження нових форм управління інфраструктурою використання та захисту земель – лісосмуг, господарських доріг, мереж зрошення. Розвиток культурних пасовищ на малопродуктивних землях. Впровадження органічного землеробства. Місцеві нормативні акти з підвищення відповідальності суб'єктів господарювання за збереження лісосмуг
С.3.3. Збереження родючості ґрунтів	<u>Запровадження цільових державних програм дотації та підтримки сільгосптоваровиробників, які б стимулювали підвищення продуктивності солонцюватих ґрунтів.</u> <u>Розроблення програм довгострокового забезпечення агропромислового комплексу доступними мінеральними добривами, передусім вітчизняного виробництва, за рахунок створення правових, фінансових і організаційних умов для самих виробників добрив та сільгосптоваровиробників.</u> <u>Оптимізація структури сівозмін.</u> <u>Впровадження елементів біологізації землеробства, яке передбачає принципово нове ставлення до методів обробітку ґрунту та застосування агрохімікатів на основі сучасних наукових розробок.</u> <u>Чіткий контроль за дотриманням оптимального чергування культур у сівозмінах, основною функцією яких є створення у ґрунті бездефіцитного балансу гумусу й поживних речовин.</u>

	<u>Консервація деградованих, малопродуктивних та техногенно-забруднених ґрунтів з метою їх подальшого заліснення.</u> <u>Створення рекреаційних зон на територіях порушених та деградованих земель, у тому числі відпрацьованих кар'єрів та відвалів.</u> <u>Використання міжнародного досвіду та сучасних технологій під час розроблення програм та планів з відновлення порушених земель та їх рекультивації.</u> <u>Забезпечення підвищення відсотку рекультивованих земель.</u>
--	--

Операційна ціль С.4. Поліпшення управління відходами

У Херсонській області склалася критична ситуація з вивезенням й утилізацією ТПВ, у тому числі в рекреаційній зоні. Відсутність комплексного підходу в галузі поводження та видалення побутових відходів у населених пунктах, схем їхнього санітарного очищення та оптимальної кількості сертифікованих полігонів для розміщення ТПВ призводить до того, що численні балки, русла річок перетворилися на стихійні звалища. Ситуація в галузі збирання та вивезення твердих побутових відходів, що склалася в сільській місцевості, є критичною, адже менше ніж 5 % сільського населення охоплено відповідними послугами. Впродовж терміну реалізації Стратегії в три етапи буде впроваджено систему управління ТПВ на території області: в промислових центрах, курортній зоні, сільських районах через впровадження оптимальної мережі полігонів ТПВ, закупівлі та роботи сортувальних станцій, утилізації органічних відходів, будівництва сміттєпереробних підприємств з технологіями, дружніми до довкілля.

Очікувані результати:

- організовано управління ТПВ в Херсонській області;
- збудовано сміттєпереробні підприємства;
- організовано систему збирання та утилізації ТПВ у сільських населених пунктах через впровадження пересувних сортувальних станцій;
- організовано систему збирання та утилізації ТПВ в курортній зоні;
- вивільнено земельні ділянки за рахунок ліквідації стихійних сміттєзвалищ;
- виділено земельні ділянки і збудовано (укрупнено) регіональні полігони ТПВ;
- забезпечено переробку не менше як 40 % ТПВ;
- скорочено вплив шкідливих речовин.

Індикатори досягнення цілі:

- відсоток ТПВ, що переробляється;
- загальний обсяг ТПВ, накопичених у спеціально відведених місцях;
- площа під полігонами ТПВ;
- кількість паспортизованих полігонів;
- кількість громадян, поінформованих про екологічне поводження з ТПВ.

Завдання	Сфери реалізації проектів
С.4.1. Поліпити збирання та утилізацію ТПВ	Впровадження комплексної системи управління ТПВ, включаючи їх збирання, сортування, транспортування, переробку та утилізацію. Будівництво полігонів, які відповідають встановленим стандартам. Формування інфраструктури управління побутовими відходами та підтримка ОМС щодо розроблення тарифів і зборів за поводження з ТПВ. Забезпечення населених пунктів області технікою для санітарного очищення. Будівництво сміттєпереробних заводів. Створення сприятливих умов для розвитку бізнесу у сфері

	поводження з побутовими відходами. Сприяння використанню відходів як вторинної сировини
С.4.2. Сприяти зменшенню обсягів утворення ТПВ через організацію інформування населення	Забезпечення утилізації органічних відходів переважно в сільській місцевості. Проведення просвітницької кампанії, спрямованої на підвищення культури поведінки з твердими побутовими відходами. Впровадження роздільного збирання побутових відходів
С.4.3. Збільшення обсягів утилізації (знешкодження) промислових та небезпечних відходів. С. 4.3.1. Повне очищення області від невідомих, непридатних та заборонених до використання хімічних засобів захисту рослин (відходів пестицидів)	Забезпечення вилучення, утилізації, знищення та знешкодження невідомих, непридатних та заборонених до використання хімічних засобів захисту рослин (відходів пестицидів) та тари від них спеціалізованими підприємствами. Проведення громадськістю інвентаризації та паспортизації місць зберігання невідомих, непридатних та заборонених до використання хімічних засобів захисту рослин. Розроблення та реалізація програм утилізації накопичених непридатних пестицидів та отрутохімікатів. Розроблення та впровадження нових механізмів утилізації промислових відходів. Розробка та впровадження інструментів стимулювання утилізації промислових відходів. Підтримка розробок у галузі інноваційних шляхів утилізації та запобігання утворенню промислових відходів

Операційна ціль С.5. Енергетично безпечна територія

У Херсонській області найбільшим споживачем енергетичних ресурсів є населення, причому втрати на використання енергоносіїв становлять в 3–3,5 раза більше, ніж у країнах Європи. Також часто в населених пунктах споживачі не мають вибору ні енергопостачаючої компанії, ні енергоносіїв. Упровадження енергоефективних технологій, розширення спектру джерел енергії, у тому числі відновлюваних, сприятиме підвищенню енергонезалежності Херсонської області. Важливим елементом реалізації Стратегії буде виконання пілотних проектів з енергоощадності з метою поширення отриманого досвіду.

Очікувані результати:

- підвищено рівень обізнаності населення про економічну ефективність впровадження енергоощадних проектів у побуті;
- підвищено рівень екологічної культури працівників підприємств, що надають житлово-комунальні послуги;
- підвищено кваліфікацію муніципальних енергоменеджерів;
- зменшено питоме енергоспоживання населенням;
- зменшено енергоспоживання установами комунальної власності;
- знижено споживання невідновлюваних джерел енергії;
- зменшено залежність від зовнішніх поставок газу;
- заощаджено бюджетні кошти;
- забезпечено розвиток альтернативної енергетики;
- забезпечено проектування та будівництво житла із застосуванням енергоощадних технологій та використання місцевих екологічно чистих будівельних матеріалів.

Індикатори досягнення цілі:

- обсяг спожитих енергоресурсів населенням на 1 тис. мешканців;
- обсяг газу в загальному обсязі енергоспоживання;
- обсяг та частка електроенергії, виробленої з відновлюваних джерел;
- обсяг економії палива в умовних одиницях;
- потужність об'єктів альтернативної електроенергетики на території області.

Завдання	Сфери реалізації проектів
С.5.1 Створити систему управління енергетичними ресурсами в Херсонській області	Створення системи енергетичного менеджменту. Створення «Револьверного фонду енергетичної ефективності». Термосанація комунальних закладів
С.5.2. Забезпечити розвиток виробництва енергії з відновлюваних джерел	Будівництво вітроелектростанції в Новотроїцькому районі. Виробництво електроенергії з нетрадиційних джерел на базі котельні м. Каховка. Відновлення Великоолександрівської ГЕС на р. Інгулець Херсонської області
С.5.3. Забезпечити рівний доступ до енергетичних ресурсів усіх територіальних громад області	Будівництво газоводу в м. Херсоні. Впровадження проектів енергоощадності в сфері житлово-комунального господарства м. Херсона. Заміщення традиційних джерел енергопостачання альтернативними видами палива в Херсонській області. Розвиток електричних мереж для забезпечення потреб економіки області, в першу чергу в Новотроїцькому, Генічеському районах. <u>Здійснити поетапну реконструкцію котелень з метою використання біомаси як палива.</u> <u>Сприяти переходу від традиційного централізованого тепло- та гарячого водопостачання до використання доступних місцевих видів палива.</u> <u>Сприяти розвитку альтернативної енергетики для забезпечення потреб житлово-комунального та приватного секторів.</u>
С.5.4. Реалізувати пілотні проекти з енергоощадності та забезпечити моніторинг ефективності, поширення інформації	Впровадження економічно доцільної моделі сталого енергетичного розвитку тепlopостачання на прикладі теплового району м. Гола Пристань. Модернізація вуличного освітлення з використанням світлодіодних технологій. Впровадження кредитно-фінансового механізму кредитування ОСББ та інших юридичних осіб для реконструкції і капітального ремонту житлових будинків із застосуванням енергоощадних технологій та обладнання. <u>Поширити практику використання біоенергетичних технологій.</u> <u>Здійснити аналіз земель стосовно можливості їх використання для вирощування енергетичних рослин (енергетичної верби, тополі, міскантусу).</u> <u>Створити умови для спрямування відходів сільськогосподарських культур (соняшнику, кукурудзи, соломи інших зернових культур тощо), які не використовують у сільському господарстві, для потреб біоенергетики</u>